

"СВОБОДА" (LIBERTY)

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Matter at the Post Office of Jersey City, N. J.
on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1104
of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕПЛАТА:	
Three cents a copy		Полгодовое число три цента.	
One year	\$7.00	Ha рік	\$7.00
Six months	\$3.50	Ha шість місяців	\$3.50
Three months	\$2.00	Ha три місяці	\$2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерсі Сіті і Заграниці:	
One year	\$10.00	Ha рік	\$10.00
Six months	\$5.00	Ha шість місяців	\$5.00
Three months	\$2.75	Ha три місяці	\$2.75

За оголошення редакції не відповідальні.

Ex. "Свобода": Montgomery 5-0488. Tel. Y. H. Cowan; Montgomery 5-1838.
Адреса: "СВОБОДА", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ОДНА ХИБА ДОСКОНАЛОГО ДОКУМЕНТУ

Ще не минув тиждень від дня президентських виборів та від усього виборчого завітання, а вже ті, що виглядали на несприятливих ворогів, згодилися зійтись на спільну конференцію та обговорити справи такої основної і великої ваги, як справа воєнних довгів, економічної відбудови та обмеження зброєнь. Президент Гувер, побитий кандидат одної партії, запросив кожного побідного противника, Рузвельта, на конференцію в усіх цих справах.

Ця небувала подія є вислідом цікавої постанови американської конституції про вибори президента і об'єднати вибранцем урядування. Вибори відбуваються на початку листопада, а вибранець обіймає уряд на початку березня наступного року. Між виборами і об'єднанням уряду проміняє чотири місяці, під час котрих уряд дає попередній президент.

Коли якийсь президент ставав до нового вибору і був вибраний, як це звичайно було з кожним майже президентом, що вже відбув одну каденцію, тоді нема ніякої політичної трудності: уряд дає продовжувати свою політику. Немає ж великої політичної трудності тоді, коли змінюється особа президента, а не змінюється партія. Хоч особа може і тут багато значити, та все то не буде це, що станеться, як змінюється не тільки особа президента, але й партія. Шістьма має американська політика, коли за чотири місяці між виборами нового президента і об'єднанням ним урядування не вирине ніяка справа, в якій одна партія займає одно становище, а друга партія — друге. Але що робити уступаючому президентові, коли має тривати? Йти по своїй особистій думці, чи по думці партії, щоби вона була перемінена за чотири місяці?

Отже є і трудність, якої не передбачили автори конституції. Вони хотіли поставити акцес заборони нагалим перемином політики уряду, а замість цього загнали ярли у другий кліпін.

Знали про нього вже попередні президенти. Звичайно старі президенти обмежувалися до виминання спірних питань. Найбільше принциповий з них, Вільсон, коли йому грозила програма, задумав був зрестися уряду. Президент Гувер вибрав акцес до конференції з Рузвельтом. Це все пригадує нам, що не тільки конституція У. Н. Союзу має свої недоліди, але й такий документ, так широко розголосений, як досконалий, як конституція Америки, має теж свої недоліди, яким треба зараджувати через поправки, а коли ці неможливі, через непередбачені в конституції заходи.

ЕКОНОМІЧНА КРИЗА І УКРАЇНСКА ІМІГРАЦІЯ

(Реферат п. М. Данильченка, виходець з різних нарад Виконавчого Комітету "Об'єднання")

Добробут населення кожної країни є тісно зв'язаний з її економічним розвитком. У свою чергу господарський розвиток окремої держави залежить у великій мірі від економічного стану цілого культурного світа.

Сучасні економічні відносини так склалася, що криза в одній державі чи частині світа скоро перекидається й на інші, бо тепер кожна окрема країна є тісною частинкою світової економічної системи. Однак найбільші політичні класи ще до недавня не хотіли визнавати цієї економічної залежності.

Ціх три роки провідники американської політики заперечували своїх виборців, що Америка є такою багаторою самодостатньою країною, що може безпечно відмежуватися від високими митами від світових заперечень. Дійсність показала інше і тепер ті ж самі провідники говорять зовсім протилежне тому, що говорили на протязі останніх трох років.

Ще не так давно ціле господарське життя світа підлягало певним економічним законам. Соціально-економічна структура цивілізованого світа не була такою "ідеальною", як у Більшеві, але людство жило нормальним життям. Однак через кілька років, через різні причини, склалася економічна машина сучасного ладу, вийшла зіпсованою і сьогодні, в більшій чи меншій мірі, але майже всі стають жертвами цієї безконтрольної стихії.

Криза без аксу.

Робітників та службовців трать працю, фармер не може звести кінців з кінцями через дешеві ціни на його продукти, промисловець скорочує виробництво, або зовсім закриває підприємство, бо не має збуту на свої виробки; інвестор трать на вартості фондів та у ділві. До недавня наслідком економічного інвестменту у світі всі визнавали першу гіпотезу (моргелд), але сьогодні віра в цей кредитивний фундамент падає, бо в багатьох випадках і вартість будинку чи землі випадає нижче першої гіпотези.

Багато банків та моргелдів і аскураційних компаній, не знаючи, що робити з тими будинками та фармами, які вони масово перебрали за гіпотезу в перших двох роках кризи, бо думали на тому добути заробити. Певні жони побачили, що помилка в своїх обчисленнях і тепер уже дуже неохоче і то тільки в крайньому випадку перебрають фарму або будинок за моргелд.

Сьогодні фармер або домогосподар, який таксамо не хоче втратити своєї власності, як банок і банків, часто виходить краще, коли від нього відберуть будинок, чи землю за моргелд.

Тепер часто трапляється, що будинок — власник — будинок виймає його від банку майже за половину того, що він мусів сплатити, коли був власником. Пересічний він тепер платить 40 доларів ренти за будинок, що раніше як домогосподар він витратив 70 доларів місячно на сплати процентів за моргелд, податки, аскурацію та біжучий дрібний ремонт.

Багато є подібних випадків також у фармах. Незадовго до війни фармерський життя наводило майже таким чином: фармер на заході купив 160-акрову фарму за 20,000 доларів. Готівкою він заплатив дві тисячі доларів та переніс на себе 10 тисяч першої гіпотези й всім тисням другої. За яких вісім років він сгратив уже другу гіпотезу. Першою гіпотези він не сплатив, але проценти за не сплатив регулярно. Та перша трима роками ціни на фармерські продукти дуже впали і він уже не був в стані платити банкові 600 доларів річної проценти, бо в першу чергу мусів оплатити кою 300 доларів річних податків та аскурацію. По двох роках банків відібрав від нього фарму за несплату процентів. Тепер він рентиру ту саму фарму за 265 доларів річно, тобто менше як за третину того, що він мусів

сплатити, поки був власником тої фарми.

Банк був би тепер радий продати ту фарму за половину вартості своєї гіпотези, але він поки що не хоче провадити її, страшно, бо має багато таких фарм та будинків, а що в банківських книгах вони оцінені в повній висоті гіпотези та судових видатків, тому банків банку вилгала добре.

Таких дрібних прикладів є міліони, а тому це відбивається на цілій господарській системі країни дуже негативно.

Що тепер і міліонерам не дуже солодко, показує недавнє самогубство в Парижі все-світнього короля сірніків Крієра та банкрутство братів Інсулі, котрі контролювали електричні та газові підприємства, вартості поверх двох біліонів доларів.

Заплата за війну.

Економісти, фінансисти та політики цілого світа домагаються собі голов, як припинити кризу. Певні є багаті, але вони часто зовсім протилежні один другому. Та зате тепер вже нема як було до війни — протилежності думок, щоби причини кризи, бо сьогодні всі згодні з тим, що в своїй основі сучасна криза є наслідком світової війни.

Верайський мир, цей витвір гістеричної воєнної психології побідників, зигнорував усі закони економіки та людської моралі Вільсонові засади самозначення народів у практиці перетворено в повенець народів. Якразивним прикладом такого "самозначення" є **Далі** України. Поки побідники не "скрутили" остаточно Німеччину у Версаю, то до того часу вони ще досідали на "Вкраїну" "дружній" місії; а коли з Німеччини скінчили, то Антанта допомогла самозначенню України тим, що пісалась корпус Галера на Закарпаття, а армію Денікіна на Велику Україну.

Війна дала Європі 7 нових державних та митних кордонів; бюрократизацію державних та муніципальних апаратів, а це значить нові податки; воєнні міждержавні борги; репараційні плати; загальну збіднілість та упадок попитної силі населення; паперові гроші та хитання валют; скупчення більше половини світового запасу золота в двох

держав, в Америці та Франції; вихід зі світової господарської 150-мільйонів населення Європи Росії; скорочення попитної силі 800-мільйонного населення Індії та Китаю, бо як це було під час збройної війни, то боротьба іде з нею світової; нові високі тарифи; потреби воєнного часу цієї війни, через яку та го-визначили зріст на технічне удосконалення продукції, що збільшення привело до надмірної частини жінок у торгіві й промислі, та багато інших причин війни ведеться всіми державами одна проти другої.

Та вже є деякі ознаки того, що ця війна наближається до свого природного кінця й без нього Версаю, бо вже всі почали розуміти, що економічна боротьба, так як і збройна, не принесе всім воюючим сторонам нічого крім мізерії.

(Далі буде).

Форма змінена, але війна продовжується.

Верайський миром закінчено збройну війну, а започатковано економічну. Чотири роки збройної боротьби дали формальний перемогу антанті, але 14 років економічної війни ще

ВЖЕ ВИЙШОВ З ДРУКУ І ПРОДАЄТЬСЯ

КАЛЕНДАР

УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ

НА РІК ЗВІЩАННЯ

1933

Календар багатий змістом і ілюстраціями.

Багато статий про українську культуру, літературу, sztukę, народно творчість, як Борис Грінченко; Шевченко як Мадяр і Рівнішник.

Багато статий про живі питання імігрантського життя, як: Українська ноша в Америці. Графомон на наших услугах в Америці (Гайворонського). Чи стати мені фармером?

Спеціальний відділ У. Н. Союзу показує мимувисті Організації та важні питання, що тепер стоїть перед нею. Крім цього цілий ряд поезій, оповідань, казок, анекдотів.

Ціна всего 50 centів.

Замовляти в "Свободі".

"СВОВОДА"

91-83 GRAND ST., (P. O. Box 346) JERSEY CITY, N. J.

ДІТОЧІ РЕПЕРТУАРИ НА СВ. НИКОЛАЯ.

СВЯТА ГОСТИНА, сценічний образ у двох від- слонах, нап. Микола Курбеба. (13 осіб: 4 старші, 9 дітей). Ціна 20

ПАРТИТУРА до цього представлення. Ціна 40

ВЕЧІР СВ. НИКОЛАЯ, сценічний образок в 1 акті. Нап. Амвросій Полянський. (11 осіб). Ціна 15

ГОСТИНА СВ. НИКОЛАЯ, драматична тра в 4 виходах. Нап. Еронім Калитовський, (6 осіб). Ціна 10

Замовлення разом з належністю слати до книгарні Свободи.

СВОБОДА, P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

АВСТРИЙСКА МУДРІСТЬ

(Народна казка).

Світова війна, що розпочалася була в 1914-ти році, несла цілому світові нищівну катастрофу. Український цар і його офіцери були іншої думки. Гадали, що вони, розорозивши всіх ворогів Австрії, завдуть рай на землі. Австрійські офіцери не лиш думали про себе, що вони найкращіші лідари в світі; вони не вміли думати, що ніхто не вміє воювати так розумно, як вони, бо все відступили, щоби своє військо "переперевозити" до останнього і рішучого "удару". Офіцери австрійського війська ще й те думали, що вони взагалі погані всі разом. Кожний австрійський офіцер був у всім ілюзіоністом. Знаючи все ліпше ніж всі інші люди, австрійські офіцери не лиш хоробро ввійшли безборонних горюхав власної держави. Вони ще й культуру несли в такі дикі сторони, якою в Австрії була Галичина.

Кожний австрійський офіцер знав різними толіпше, ніж всі українські рішучі і всі професори, агрономи науку. Не діяло, що австрійський цар своїм офіцерам дає не лиш команди на військову, він дає їм команду також на політичність. Ті офіцери, які давали нею так, що відкопали різними рішучістю, не

прийшли на думку, і в сні не приписали жадному рішучі. Жадному рішучію не прийшло на гадку сітти грисів. Український хлопи були такі жазити в своїм консерватизмі, а свої несприятливості до всього поступу, в свої ненависти до всякої нової гадки, що вони не послухали приказу одного австрійського офіцера, котрий казав сітти грисів. Кожен боляй один хлоп спробував, що з того вийде!

Не діяло, що австрійські офіцери приїхали на український хлопів, називаючи їх впертим бестимям, яких хитавізувати зможе хіба лиш один шибениця! Того шибениця офіцери дуже завзято несли культуру на балканський Схід.

Один село, котре було під господарським провідом офіцера, має кілька пасовища і сіножаті. Попри них тигуться ще більш дрібні пасовища, які пасовища, як звичайно в Галичині, голубо громадські пасовища, більш більше керовані як трави.

Офіцери, котрі дістали право орудувати сими пасовищами і сіножатями, знали скільки їм було б сина для військової мислі, як би трава на них була бродя, як би вони взагалі не мали трави.

Правильніше пасовища, офіцери всі ті купили на пасовищах, брали за керовані.

Ті пасовища були котісь лісом. Ліс люди вирубали, полишачи відземки. При відземках кидали буйний бурини. Котісь відземки і бурини при них зітали, то лишались купки, подібні до кертювину. Як правдиве кертювину так і всі інші купки на пасовищах офіцери приписували виключно кертювину. На думку офіцера, кертювину була винювками того, що пасовища не мали буйної трави, що не було сіна, і коні австрійської армії на фронті злихали.

Офіцери зійшлися на нараду і порішили кертювину роботу безнадійно поборювати так, що в кождім селі творили відстрашувати приміри. Як австрійське військо прийшло до якого галицького села, то зараз арештувало кілька осіб, звичайно людей Австрії найвіршисі. Австрійський фельдшер, себто полковий воєнний суд засуджував на смерть для відстрашувати приміру і будь кого і його заразі вшлани. Як людей відстрашували від зради, так кертюв австрійські офіцери хотіли відстрашити від кертювоту роботи на пасовищу.

Офіцери замовили в арсеналі у Відні сильну залізну кінку. Дали їй жовірам і вислали їх на пасовища полкоти.

Довго війська мозилили, закінчили одну кертювину. Заперли її в залізній кінці і кінку поставили на возі. Віз окружений воїнами під багноточаючим приміру кертювину рушив до офіційської

квартири в дворі. Коли віз зупинився перед квартирою, на ганок двора вийшов цілий офіційський корпус.

— Хто спілває залізничну? — спитав найстарший офіцер. З гуртка воїнів виступив один, ступив кілька кроків перед офіційським, гонув чобітми в землю так, що аж курюлось і сказав: — Мельде гергозамст, я! Офіцер вийняв нотатника, записав собі імя і назвище жовіра і сказав: — Вийшло про тебе рапорт до начальної команди армії і подам тебе до золотого медалі. Виступи!

Тепер зібрався полковий суд. Суд радив коротко, бо винні кертюв були очевидні. Офіцер Дураківський сказав: — Як угорські полки не годні битися і Австрію бють, то винні лиш галицькі кертюв. Як через ті кертюв армія не має сіна, то Австро-Угорщина мусить війну програсти.

Другий офіцер, Пшишайніс, сказав: — Моя гадка така, що кертюв треба скарати так, як на вписання камбрат Дураківського жовіра схлопав части сього кертюв кареамо за зраду.

Такої думки були також офіцери Йошуеліт і Туманбаєр. Не всі члени полкового суду були ті жадні, що члени офіційної. Та від команданта приїхав приказ, що для відстрашувати приміру кертювину мусить бути засуджен за зраду і

скарана смертю. Коли так сказав командант, то вже жаден член суду не важився розсудити, що кертюв невинна. Полковий суд засудив кертювину на смерть, на шибеницю.

Найстарший з полкового суду вийшов на ганок і проголосив присуд. Перед ганком стояла велика купа народу, бо коли по селу розійшлася чутка, що полковий суд, котрий вже повісив пару невинних хлопів, тепер судить невинного, то під двор зібрався шкід сего. Коли народ почув присуд, то зазорогато. Офіцер показав народ за такої горюхав австрійський патріотизм. Та його думку, народ не змінив з гадоти австрійського полкового суду, а з утіхи, що залучив проти Австрії повстання на шибениці.

Перед двором поставили шибеницю. Один мадлярський грабучо, що хоч страшно хотів, не пішов на фронт, бо його приїхали до господарського відділу, випросив собі честь бути катом. Він пішов припинити засуджені кертюв. Придвинувшись, побіг до команданта і крикнув: — Мельде гергозамст, кертюв не пошути!

Бачучи тривогу на лиці грабучо, командант спитав: — Може втілка?

— Не втілка, та годі буде закласти стрічок на шибеницю. Суду на шибеницю шлоком не має шибениці!

Воєнний суд знов зібрався за присудженням за законами на раду, щоби вградити спо-

ра, командант обставив кінку цілою компанією піхоти з насторченими на кісках багнетами і проти товни народу поставив три машини кріс. Таким способом командант, як він гадав, спас кертюв від смерті в руках патріотичного народу й уможливив виконання присуду кертюв.

Сама кертюв не знала, що їй жде. Вона преспіючи залезла з одного кінця кінки на другий, своїми маленькими якими оченятами зиркала на окрешуючий її народ і збентожено відірвала між залізними штаблами кінки.

Залудала команда і похід рушив на пасовища. Попередували піхотні компанії піхоти. За нею на возі окружени багнетами їхала кінка з кертювом. За возом ішла друга половина компанії. Далі йшов полковий суд, за судом знов пів компанії військової, за військом непроглядна товпа цікавого народу. Коли вже були на середині пасовища, похід зупинився. Один жовірів взяв свою полевую молоту і викопав яму. До Пшишайніського приступив командант і сказав йому: — Тебе, камрате, люди в свих сторонах зрозуміють, бо твою яму подібна до їх мови. Тут зібрався так багато патріотичний народ, що годиться використати нагоду, щоби ще більше скріпили привязаність народу до Австрії і любов до цісаря. Скажи до них патріотичну промову!

Пшишайніс вийшов на віз, на котрім стояла кінка з кертювом. Він сказав: — Які годі повісити, то хіба розстріляти; — сказав Туманбаєр.

Я проти такого заложення кари! — запротестував Пшишайніс. — Я був би проти, щоби ти українську кертювину сплатити живцем. Я був би також за те, щоби сплатити, — замітив Йошуеліт. — Та за границю закнучили би Австрії, що надала заводити сероловничі кари. Найліпше було би засудження відірвати голову.

Мадір Дураківський зазначив: — Залучили кертюв такі страшний, що відстрашувати примір буде хіба лиш годі, як та кертюв згине найдотливішою смертю, яку лиш годі вигадати, як лиш кровавава бестія. Я вигадав таку люту смерть і казав, щоби кертювину завести на пасовища, і там на місці її залучили. — заклапали живцем!

Цілому суду са гадка дуже подобалася і порішено кертювину заклапати живцем в землю. Коли народовою оголошено ту зміну, народ знов зазоровів сміхом і став пхатися до кінки, щоби подивитися, чи в кінці справді кертюв. Командант гадав, що патріотичний народ не хоче жалити, як зрадника Австрії завезуть на пасовища, що народ хоче виключити кертювину з кінки і залучити. Щоби кертювину не мучили за присудженням за законами на раду, щоби вградити спо-

